

Mosselokaupungilta

Matti Peurala

MOSSELOKAUPUNKI

Jo 30 –luvulla alkoi aseman läheisyyteen muodostua kylän tapaasta, josta myöhemmin alettiin nimittää mosselokaupungiksi

Sota toi myös karjalaisia evakkoon kurikkaan junalla. asemalla evakot lastattiin kuorma-autoon ajettiin museonmäelle mahdolliselle uudelle asuinpaikalle. Osa jatkoi matkaa jalasjärvelle.

Mosselokaupungilla asui mukavia ihmisiä ja joka torpas oli mukuloota toisis enemmän toisis vähemmän, kuuluttiin yhtehen. Yhteisö oli yhtenäinen.

**KOTISEUTU PITI
JÄTTÄÄ**

**OLI LÄHDETTÄVÄ
EVAKKOON.**

Evakkojuna lähdössä pohjanmaalle
kuva -Sa

VENÄLÄISET SOTAVANGIT

Kurikassakin oli venäläisten sotavankileiria Laineskankahalla ja nummenmäessä nykyisen paulahrjun koulun paikalla.

Vangit olivat sijoitettuna maataloihin avustamaan erilaisissa työtehtävissä, joissakin taloissa oli jopa kaksikin vankia. Vankeja pidettiin kuin omana talonväkeen uuluvina. Vangit saivat liikkua aika vapaasti vartijoina olivat nuoret pojat ja tytöt ilman aseta.

Venäläiset sota-
vangit tauolla
Vangit
- Keski-Jyrän
- Korilan
- Kaistilan

SOTAAVETERAANIT

Sotaveteraanit saivat rintamamieslainaa ja tupia rupes syntymähän ripiähän tahtihin. Vasaranpauke kuului monelta suunnalta niin myös meiltäkin. sotaveteraanit ansaitsvat meidän kunnioituksen, puolustitte maataamme vaikeissa olosuhteissa.

Äijät tekivät tupia raskaan työpäivän päälle. Tuvat olivat lähes saman – laasia. Kyllä se tupa joskus valasmistuukin ja tupahantuliaasia vietettiin. Melkeenpä jokaisen isät olivat sotaveteraaneja olipa joku ollut sotavan- kina neuvostoliiton vankileirillä näliässä.

Sotien aikana ja sen jälkeen Kurikkaan tuli evakkoon tuhansia karjalaisia joille piti löytää kortteeri. Karjalaiset olivat monitoimisia ja perustivat erilaisia pienyritystoimintaa nykyisen museon alueelle. Näin he asettuivat asumaan Kurikkaan ja lähi pitäjiin

TEOLLISTUNUT MOSSELOKAUPUNKI

Saaren veljekset perustivat mosselokaupungille Velsa Oy. Myöhemmin teollisuutta alkoi tulla lisää ja työpaikkoja syntyi satoja.

Velslla sahattiin puutavaraa ja valmiit tuotteet lähti laivoilla kaskisista ulkomaille. Toki velsalla tehtiin myös metallituotteita ja sodan aikana ammuslaatikoita Puolustusvoimille.

Suomessa elettiin 50 –luvulla sotien jälkeistä aikaa:

Sotakorvaukset oli saatu maksettua. Niin myös Etelä-

Pohjanmaalla, Kurikassa. Sotakorvausteollisuuden myötä

työpaikkoja tuli lisää. Syntyi uusia työpaikkoja entisiin firmoihin ja

uusia firmoja perustettiin pitäjään. Kurikassa oli yksistään lakkitehtahalla satoja työpaikkoja samoin Velsalla sekä paljon muita firmoja

PERHEYRITYS VALKAMAN TURKIS

Valkaman turkis on Mosselokaupungin ja Kurikan vanhin yritys, joka toimii tänäkin päivänä

KULO-SAUMA

Kulo-Sauma oli naisten työpaikka siellä tehtiin vaateteollisuuden tuotteita. Naisia oli töissä useita kymmeniä.

JYLLINKOSKEN SÄHKÖ

1900 luvun alkuvuosina Jyllinkosken sähkö perustettiin ja rakennettiin suomen ensinmäisiä vesivoimalaitoksia Jyllinkoskelle. Varastot ja hallit rakennettiin mosselokaupungille

NUMMEN SEMENTTIVALIMO

PERHEYRITYS LAKKIHOMMAT ALOITTI NIMELLÄ EINO JÄSKE

Myöhemmin käytettiin myös nimeä Lakkineulomo Eino Jäske.

Lakkineulomo toimii vielä tänäkin päivänä.

PIENENMÄEN MUURARIT

Pienenmäen Feeli joutui sisään Vaasan vankilaan. Siellä hän joutui muurarille lekariksi. Murari sanoi feelille, eetä rupea sinä muuraamaan minä en rupia valtiolle iliman muuraamaan. Näin feeli oppi nopeasti muuraustyöt ja päästyään siviiliin hän pääsi töihin Hakolan rakennusliikkeeseen. Myöhemmin suvun muutkin miehet saivat opin feeliltä js näin suvussa oli lähes kolmekymmentä muuraria.

LIISA JA SULO JÄSKEN PARTURIKAMPAAMO

Liisan veljellä Armahalla oli siunaantunut likkoja ja poikia mistä, heille kaikille saisi työpaikan ja ammatin? Liisa ja Sulo ehdotti, että eira voisi tulla kampaajan oppiin ja Matti Parturin oppiin. Seuraavaksi kampaajaan oppiin menivät Sirkka ja Marja parturin oppiin lähti Antti. Harjoittelemassa kävivät Pirjo ja Riitta.

MOSSELOKAUPUNGIN LÄHIÖKAUPAT

Mauno Hede aloitti suutarina Mosselokaupungilla ja myöhemmin perusti kaupan. Alli teki vielä laukkuja Jylkosken aentajille. Muita kauppia tuli pennti havuluoto perusti oman kaupungin, osuuskauppa perusti ns. aseman myymälän ja eteläpohja tuli vastapäätä osuuskauppaa. Saarenmäkeen perustivat kaupan Airi ja Mauri Aholuoto.

Velsa oli se joka antoi pitäjän miehille töitä jopa naapurikuntiinkin hyvin paljon.

Velsalla sahattiin lautoja ja plankkuja ja tehtiin potkukelkkoja, kottikärryjä jopa moottorikelkkojakin oli tuotannossa ja paljon muutakin. Velsa oli suuri teollisuuslaitos siihen aikaan. Siellä oli oma yövartijakin armas mäkinen, todellinen urheilumies. Armas toi aikoinaan myös lentopallon kurikkaan mistä muodostui ruokatuntien liikuntamuoto jokaiselle teollisuuslaitokselle.

Meirän äijä oli töissä Velsalla, äitee teki neulehommia Kurikan Lakkitehtahalle. Äitee haki aamuusin Panttilasta Lakkitehtahalta Puskiinin värkkiä ja taas seuraavana aamuna kävi vaihtamassa valmiit työt uusiin värkkiin.

Matti ja Marja-Leena Peurala 50-luvun lopulla

Meille klopiille Velsan markki muorostui jokapäivääseksi leikkipaikaksi ja retkikohteeksi, vaikka sinne ei olisi saanut mennäkkään. Autot meitä kloppia kiinnosti ja niitähän Velsalla kuluki omia tukkiautoja.

Tukkikuormia tuli Velsalle jatkuvasti. Kyytihin tietysti teki mieli. Joskus kävi tuuri, kun tuttu naapurin mies kysäisi: tuuttako klopit kyytihin, vierähän auto tallille .

Meitähän ei tarvinnut kahareesti pyyrellä ja niin ajettiin muutama satametriä tukkiplaanilta tallille ja siitä piisas rossaaamista pitkäksi aikaa.

YLEISLAKKO TALVELLA 1956

Kekkonen oli tullut presidentiksi ja yleislakko alkoi piinata myös Kekosta. Yleislakkoon osallistui 400 000 työntekijää. Yleislakko kosketti myös mosselokaupunkilaasten elämää. Rahaa ei pahemmin ollut. Kauppias Mauno Hede näki asiakkaiden heikon rahatilanteen. Mauno antoi asiakkaille ruokatarvikkeita vastakirjalla ja joutui jopa itse lainaamaan pankista rahaa jotta homma saatiin pyörimään. Lakon loputtua asiakkailta oli velkaa kauppiaille noin 1 milj. mk silloisen kurssin mukaan. Kaikki maksoivat velkansa kauppiaille. Näin me mosselokaupunkilaaset saimme todeta kuinka kauppias välitti kylän asukkaista. Muistamme Maunoa ja heden perhettä lämmöllä.

KESÄTYÖPAIKAT VARTTUNEILLE NUORILLE.

Velsan lautatarha oli se joka antoi työtä varttuneille nuorille oli lautatapulien kattojen tekoa ja purkua sekä lähtevän puutavaran leimaamista . Jyllinkoskelle pääsi muutama opettelemahan työntekoa. Melekeeseenpä sääntönä oli, että kun ensimmääsen tilin sai kättehen niin se annettiin kotia ruokarahaksi.

KESÄN MERKIT

Varma kesän merkki oli kun Heden Mauno alakoo kiosiansa kunnostamahan. Silloin tiesi, että kesä on hyvin lähellä. Sitä kioskin aukaasua orotettiin kuin kuuta nousevaa. Manun kioski oli mosselokaupungin lähiökioski, siitä tuli kakarootten parveelupaikka ja äijät istuivat ehtoosin pilsnerillä tarinooren. Kioskista ostettiin jäätelöä, tikkunekkuja sipinöötä paperiruutussa. Manulla oli aina aikaa meille mukuloille, ei kiire painanut eikä tressannut.

Me lyhkääsemme räpiköömme koiraa ylitte. Kotona rossattiin jotta uimataito on kehittynyt kun jaksetahan uira joen ylitte, näin varmistettiin ongelle pääsy jyllinkoskelle tai pitkälle koskelle.

Uimakoulun päättäjääset pidettiin tavallisesti nummijärvellä. Osa uimakoululaasista meni sinne linja-autolla ja me mosselokaupungilaaset mukulat aharettiin ittemme manun ifaan. Parhaimmillaan meitä oli 17 mukulaa kyyrissä mutta sopuhan tilaa anatoi.

Nummijärvellä oltiin koko päivä evähinen jotta jaksetahan uira koko päivän ,kun kerran on hyvähän uimapaikkahan päästy.

RYHTIMAJA

Kirkonkylän läheisyyteen tehtiin tanssipaiikka ryhtimaja josta tuli maakunnan kuuluisimpia tanssipaiikkoja oli suosittu nuorison keskuudessa. Urheiluseura Kurikan Ryhti sitä piti ja sai rahaa urheilutoimintansa tukemiseen. Siellä kävivät esiintymässä sen hetkiset kuuluisat suomalaiset iskelmätähdet.

KÄYTIHIN KASKISISSA ASTI

Niin talvisin kuin kesäsin oli velsan markki joka kiehtoo meitä kloppia. Aina sinne mentihin. Velsalta ajettiin puutavaraa kesäsin kaskisiin kun satamahan jäättyömänä aikana pääsi heikommatkin laivat. Kaskisissa lastattiin puutavara laivoihin ja vietihin ulkomaille.

Ajatus kiehtoo, että jos pääsis puutavarakuorman kyytis käymähän kaskis. Olihan niis autokuskiis tuttuja miehiä, kyllä niistä joku kyytiin ottaa.. Joskus oli raavahat miehetkin hapinestälähtemähän käymässä Kaskis. No ne ilmeisesti haki miestä väkevämpää, kun niitten paluuta seurattiin lautatapulin päältä, ei meinannu tie piisata eikä polokupyörällä ajosta ollu puhettakaan.

Kyllä se Kaskisten reissu piti itte kysyä ja rohkaasta mielensä, killittää autonkuljettajaa silimihin ja arastellen kysyä: M eekkö tänään vielä kaskisiin? Kysymys piti vähän kierrättää käyttää vähän psykologiaa.. Seuraava kysymys menikin suoraan asiaan Pääsiskö mukahan? Nyt autokuski halus pelata ja nostaa jännitystä ja orotutti vastausta. Yleensä vastaus oli myönteinen ja reissu kaskisiin varmistui.

Kaskisiss käytiin ja kaupunki nähtiin joskus jopa laivojakin.. Sataman trukit olivat myös mielenkiinnon kohde. Takaasin tullessa pysähdyttiin kaffeelle Teuvalla. Yleensä autokuski tarjosi apumiehelle punaasen limsan ja munkin. Nuota mukavia autokuskia on jäänyt mielehen, Matti Hietikko, Latvaluovan veljekset, Vennan Jussi, Vainionpään Pentti.

VIINALASTI HAETIHIN SEINÄJOELTA PIRSSILLÄ

Silloonkun äijillä alakoo viinahammasta särkemähän silloon otettiin taksi puon alle ja poruklalla läherettiin kaupunkihin Seinäjoelle viinakauppahan. joskus ajettiin velaaksi ja kyytejä maksettiin taksimiehille jäliistäpäin.

Kerran kun äijät kurvas kurikkahan takaasin ja joku vääräleuka trossas, että käytihin norjassa ja siellä oli vourilla vieläkin lunta. Sitähän porukka ei uskononut, kun taksin maksanut urho totesi , etä läheretähän katsomaan ja niin pirssin nokka käännettihin uudestaan Norjaa kohti. Taksikuljettajien koppi oli kotipirtin piha-alueeella, siitähän taksi napattihi kun oli tarvetta.

MOSSELON KANSSA VELSALLE

Velsan pilli saneli meirän yhdyskunnan menoja monella lailla.

Meille kakaroolle se oli kello. Velsan pilli huuti työpäivän alkaneeksi, ruokatunnille lähärön ja paluun sieltä sekä päivän päätteeksi kotia lähärön. Jos johonkin meni äitee sanoo aina tuutta sitten kotia kun pilli huutaa. ja järjestelmä toimi kiitettävästi.

Äijä oli Velsalla taaplarina sille piti vierä evsätä mosselolla. Mosselo on hantuukista tehtä nyssäkkä jonka siään laitettiin evähät, yleensä siellä oli kaffetta viinapullohon laitettu ja se oli kääritty sanomalehtehen ja villa sukan sisälle, piimä haraasta janohon, läskin pala voileivät. Äitee huuti vielä perähän oven raosta: Äläkää sitten viirootelkovaan menkää suorhan lautatarhahan. Ilmeisesti joskus oli sattunut eväiden oosalta kuljetushäiriö.

Kun tuvat oli saatu mosselokaupungilla valmihiksi riitti aikaa yhteisille harrastuksille kesäasintehtin pyhisin retki kuortaneen järvelle Ojalan Tenhon kuorma-autolla, jonka lavalla oli kuljetuskoppi. Ne matkat on jäänyt hyvin mielehen tiet oli mäkisiä ja mutkaasia aina teki häjyä.

MUSTALAASET MOSSELOKAUPUNGILLA

Romaaanit vierailivat Mosselokaupungilla talvisin ja kesäisin. Talvella joku tarjosi helle kortteerin muutamaksi päiväksi. Kesäisin laitettiin leiri ja tehtiin nuotio, keitettiin kahleet ja tarinootihin. Romaaanit kiersivät mosselokaupungilla taloosta taloohin myiden pitsiliinoja. Kyllähän sitä, kun piti mennä äireen asialle kauppahan ohitte mustalaaasleirin tunsit sitä pelkoa ja aina niillä oli mukana vihaasia koiriakin.

KOULUHUN MENO

mosselokaupungilla oli paljon mun ikääsiä likkoja ja kloppia jotka alootti uures kirkon koulus , oli Jormaa , Pekkaa, Pirjoa, Marjattaa Esaa, annelia ja monia muita. Niin munkin piti koulutie aloottaa. Äitee sinne mun talutti nimet pistettiin kirjoo- hin ja kansihin. Oli se ensimmäänen koulupäivä lyhyt , mä kerkisin olla kauan kotona ennekuin äitee tuli kotia koulusta. No selekekäsaunahan siitä tuli, ei siinä vaihtoehtoa ollut. Oli siihen koulun rytmihin totuttava.

Ehtoosin koulun jälkehen Velsan markki ja juna- asema vetivät puole- hensa.Velsalla tehtiin kilisuja kuka uskaltaa hypätä lautatapulin katolta toiselle katolle. Lautatapulit olivat siinä neljän metrin korkuusia. Kyllä siinä tarvittihiin huimapäätä kun hypittihiin. Välihin laitettiin plankku tapulien välihin ja taiteeltihin plankkuapitkin toiselle puolelle, jos sitä jalaka lipsahti ja putos alahan, yleensä siitä selvis ratkenneella housun persuksella.

Sumperin Jukka oliova tekemähän kilisuja. Niistä oli pakko mennä muuten siitä kuuli kauan akaaa jottet uskaltanu mennä.

Juna- asemalla käytihiin jututtamassa junamiehiä ja pääsihän siinä samlla käymähä veturissakin , kun vain asemalla oli juna.

ehtoosin käytihiin viemässä tyhyjät maitotonkat kaupoosta mejärille Kuulan Antin kanssa hevosella. Kerran sitten pappilan ylikäytävällä antin hevoonen pysähtyy ylikäytävälle ja juna tuli. Aseman vaihdemies huusi: hypätkää pois reestä äkkiä., junaa ei saara pysähtymään. Meitä oli reessä: Mäkisen Esa, minä ja Kuulan Antti. No Antti sai hevosen liikkeelle ja näin välttyttiin onnettomuudelta.

Joskus hypittihiin junan alta kun asemalla oli pitkä tavarajuna. joskus juna lähti liikkeelle kun oli alittamasta junaa. klirettä siinä piti jotta kerkis hypätä vaunun pyörien välistä turvaan.

Jottei koululaasilla ei kesäloma kävisi ykstoikkooseksi, äijä järjesti rispakuorman pihahan ja osootti veljeksille työmaan mikä tarkootti rispat sahatahan, pilkootahan ja pintahan puuliiverihin, jotta sinne mahtuu kolome rispakuormaa. Kyllä se otti joskus hietahan se puupinolla

oleminen, kun meillä velejiksillä ei tuo työaika ei meinannut mennä yhtehen. Travittihin siin useen äiteetä ”valtakunnan sovittelijaki”, jotta kerittihin tekemähän urakka ennen koulun alkua. Tulihan siihen puun pilkkomiseen viimeinkin helpotus kun meille hankittiin upo öljykamiina. Sen jälkeen ei tarvinnut pilkkoa aikoon niin paljon puita.

VELSAN PIKKUJOULU

Velsalla järjestettiin koko perheen perinteinen pikkujoulu aina kauppaneuvos Saaren aikana. Me klopit olimme lyöttäytyneet yhtehen perinteiseen tapahan hyvis aioon ennen pikkujoulun alkua. Me vaan orotettiin, että Rintalan Lempi käsköö meirät hakemahan imunaatia. Tiesi ennestähän jotta klopile limunaati maistuu iliman mitään rajaa. Tulihan viimein ja vihiroin se, että tulukaahan klopit limunaatille. Tiesi ennestähän jotta klopile limunaati maistuu iliman rajaa.

Siellä Ili ohjelmapuoltakin: kauppaneuvoksen puhe työväelle, kotona lähties oli saatu vlistusta, että kun kauppaneuvos pitää puheen, se pitää kuunnella hilijaa. Kuuului siihen ohjelmapuolehen vielä hanurinsoittoakiin runon lausuntaa ja tietysti joulupuuro ja tietysti joulupukki. Velsan pikkujoulu ja sen henki, mikä siellä oli jäänyt lämpöösinä ajatuksina mielehen. Pikkujoulus oli edustettuna koko mosselokaupungin väki olihan joka torpas vähintään neljä mukulaa.

Kekkonenkin kävi

Olikohan maaliskuuta kun kekkonen piipahti käymässä kurikkaan kun lähes kaikki kurikkalaaset olivat kokoontuneet asemalle vastaanottamaan resitentti kekkosta asemalle. Kylmää oli. Viimein juna tuli ja resitentti Urho Kaleva Kekkonen tervehti asemalle kertyneitä alamaisiaan. Sitten hän astui mustaan autohon jolla siirryttiin vierailukohteeseen.

KLOPPIEN HARRASTUKSIA

yhtenä rajuna harrastuksena oli ritsasorat museonmäkiset vastaan saaraenmäkiset. Kyllä moni kloppi sai monenlaasia kuumuja ja kipiääsiä. Hirviniemen talosta meni kaikki klaisit rikki ja ne jouduttihin porukalla maksamahan. Poliisikin puuttui asiahan.No ritsa sorat saatihin loppumahan mitä nyt pienenpiä yhteenottaja sattuu silloin tällöön.

Harrastuksia oli kesäisin mm. pesäpallo jota pelasttihin nykyisin Mäkitien paikalla Kuuselan Martin tuvan kohorassa.

Kyllä siinä oli usiinkin taloon ikkunat uhattuuna kun niitä lyöjä kuninkaita oli, moni klopiistahan oli käynyt Kiiikerin Jussin lyömä opissa.

Palokuntaate oli kaikkien paras harrastus ja tulihan siitä monelle klopille ammttikin.

Palokuntapoikien kouluttajina olivat Väinö Rämö, Juhani Pitkämö, Matti Ponsiluoma ja palopäällikkö Jaakko Kurikka sekä varapalopäällikkö ja palolautakunnan puheenjohtaja Väinö Muurimäki. Meitähän oli palokuntapojissa lähes joka taloosta löytyy joku joka kävi paloharjoituksissa ja isoommat klopit pääsivät mukaan hälytystehtäviin.

joskus mmun veljet ja mäkisen yrjö olivat saunassa me Esan kanssa mentihin saunan taa ja matkittihin palopillin ääntä. sieltä klopit hyökkäs pihalle saippuaasina hyppäs polokupuörän satulan ja painelivat nopiaa paloasemalla jotta kerkiäisivät paloauton kyyttihin. S elevishä niille, että Esa ja Matti oli narrannut heitä.no he palasivat takaasin saunalle ja sitten meitä vietihin, kun oli narrattu isoja veljiä.Keväisin palokunta suoritti kulotuksia ja niihin me häjyt klopitkin saatihin osallistua , me yleensä levitettihin valakiaa heinä haravalla.

MYSY JALMARI KAUKANEN / JUUKE JUHANI LATOMÄKI

Mysy oli kaikkien pikkupoikien kaveri. Pelasttiin jalkapalloa kesällä, jääpalloa ja jääkiekkoa talvella aina mysystä sai peikaverin. toinen pelimies oli juuke eli juhani latomäki.

KUULUISIA KURIKKALAASIA VALTAKUNNAN VAIKUTTAJIA

Mosselokaupungilta on lähtenyt maailmalle monenlaasia valtakunnan vaikuttajia kuten: Pääjohtaja Jorma Ollila, taiteilija Pentti Koivikko, taiteilija Erkki Luhtala, kirjailija Orvokki Autio, Suojelupoliisin päällikkö Antti Pelttari, ministeri Kalevi Kivistö, kansanedustaja mestarihihtäjä Juha Mieto, näyttelijä Oskari Katajisto, jne. jotka ovat tuoneet mainetta Kurikalle Mosselokaupungille.

Aika kuluu

Mosselokaupunki on muuttunu. Alkuperäisistä asukkaistaosa on kuollu, toiset muuttaneet pois ja ourot ihmiset asuu niis jotka rakennettiin silloin rintamamieslainoolla. Velsadn välikausi on ohi ja taas ollahan tekemisissä puutenologian kanssa. Nyt tehrehän metsäkoneita mutta niirekin aika on taakse jäänyttä elämää. nyt ollahan osa valtion firmaa ruukia ja siellä ammattimiehet rakentaa työkoneiden ohjaamoja. Mosselokaupungilta kuljetahan kaukanakin töissä, muttei tartte mosselon kanssa kulukea.

